

บทสรุปผู้บริหาร

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1 (Peace Survey)

จัดทำโดย

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

สภาประชาสังคมชายแดนใต้

มูลนิธิเอเชีย

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

พฤษภาคม 2559

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

ต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1 (Peace Survey)

หลักการและเหตุผล

กระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างรัฐบาลและกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐภายใต้ภาพใหญ่ของความร่วมมือสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานีที่ปรากฏอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2556 ถือเป็นมิติใหม่ของการแก้ไขปัญหาที่มุ่งใช้สันติวิธีอย่างเป็นรูปธรรม โดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่จะทำความเข้าใจมุมมองและความต้องการของกันและกันเพื่อปูทางสู่การแสวงหาทางออกที่พอมอบรับกันได้ ซึ่งการที่กระบวนการพูดคุยจะสามารถดำเนินไปจนนำไปสู่ทางออกดังกล่าวได้นั้น นอกเหนือจากการทำงานร่วมกันของคู่ขัดแย้งหลักแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องรับฟังเสียงของประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะทำให้ “กระบวนการ” และ “สาระสำคัญ” ที่ตกลงกันมีความชอบธรรม

ตลอดระยะเวลากว่า 12 ปีที่ผ่านมาของความขัดแย้งที่ยืดเยื้อนี้ ทั้งรัฐบาลและกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ รวมถึงองค์กรภาคประชาสังคม ต่างพยายามทำงานเพื่อสะท้อนเสียงของประชาชน โดยยึดถือความต้องการของประชาชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี แต่คำถามสำคัญที่ตามมาคือ แท้จริงแล้ว ประชาชนที่ถูกกล่าวถึงนั้น คิดอย่างไรต่อกระบวนการสันติภาพที่เกิดขึ้น

กระบวนการสันติภาพเป็นกระบวนการทางสังคมและการเมืองในพื้นที่สาธารณะ จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากประชาชนในวงกว้างอย่างเปิดเผย ประสบการณ์ความขัดแย้งในทุกที่ทุกแห่งในโลกก็ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนจากประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การจะวัดเสียงสนับสนุนของประชาชนจะต้องมีวิธีการดำเนินงานซึ่งอาจทำได้หลายอย่าง วิธีการที่มีความน่าเชื่อถือที่สุดในทางวิชาการคือการสำรวจความคิดเห็น (Public Opinion Survey) ซึ่งจะมีวิธีวิทยาที่เป็นแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Methods) อย่างไรก็ตาม การทำวิจัยสำรวจความคิดเห็นหรือทำโพลในประเทศไทยที่ผ่านมาก็มีปัญหาข้อโต้แย้งในเรื่องความน่าเชื่อถือทั้งในทางเทคนิคและทางการเมืองด้วยเช่นกัน ดังนั้นการทำสำรวจความคิดเห็นประชาชนในเรื่องสันติภาพซึ่งเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองมากก็จะต้องให้ความสำคัญกับวิธีวิทยา (Methodology) ซึ่งต้องเคร่งครัดกับมาตรฐานความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือทางวิชาการ (Scientific Validity) และต้องมีความน่าเชื่อถือในทางการเมือง (Political Validity) ทั้งจากสถานะแวดล้อมการวิจัยและสถาบันที่เก็บข้อมูล

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว สถาบันทางวิชาการและภาคประชาสังคมที่ศึกษาเรื่องปัญหาในกระบวนการสันติภาพ จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 15 สถาบัน/องค์กรทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงได้ร่วมกันทำสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) การสำรวจครั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในรูปของเครือข่ายที่ครอบคลุม กลุ่มมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาควิชาการและภาคประชาชนทุกกลุ่มวัฒนธรรมและ มีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือในทาง

วิชาการเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายและ สามารถนำผลที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจกำหนดแนว
ทางแก้ไขปัญหาในแต่ละช่วงเวลา ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นและพัฒนาการทางความคิดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในจังหวัดปัตตานี
ยะลา นราธิวาส และสงขลาในอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ที่มีต่อกระบวนการ
สันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี
- 1.2 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพได้มีข้อมูลทางวิชาการที่สะท้อนถึงความ
ต้องการของประชาชนประกอบการตัดสินใจ
- 1.3 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้สะท้อนมุมมองและความต้องการต่อผู้เกี่ยวข้องกับ
การขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,560 คน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในสงขลา
(จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) ตลอดจนผู้นำทางความคิดจากทุกภาคส่วนจำนวน 50 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

1) พื้นที่ในการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ก) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่

การศึกษานี้ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4
อำเภอในจังหวัดสงขลา ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่ม (sampling methods) คือการใช้หลักความน่าจะเป็น
เป็นในทางสถิติ เพื่อประกันว่าทุกคนทุกหน่วยในประชากรที่ศึกษามีโอกาสเท่ากันในการถูกเลือก (the same
probability of selection) ความน่าเชื่อถือของความเป็นตัวแทน (representation) ของกลุ่มตัวอย่างจะทำให้
ผลการสำรวจ มีความคลาดเคลื่อนทางสถิติในระดับที่ยอมรับได้ โดยมีขั้นตอนในการสุ่ม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มระดับตำบล จะทำการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) จาก
ตำบลทั้งหมดที่มีอยู่ใน 3 จังหวัด และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา รวมทั้งหมด 291 ตำบล โดยได้ตำบล
ตัวอย่างจำนวน 80 ตำบล

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มระดับหมู่บ้าน จะทำการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) จาก
หมู่บ้านที่มีในตำบลที่ถูกสุ่มไว้ โดยได้หมู่บ้านตัวอย่างจำนวน 195 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มเลือกครัวเรือนด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดย
นำจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านเป้าหมาย หาดด้วยจำนวนครัวเรือนที่ต้องการ เท่ากับ 8 ครัวเรือน และทำการ
สุ่มเลือกสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 1 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,560 ตัวอย่าง

ข) การสำรวจความคิดเห็นของผู้นำความคิดจากทุกภาคส่วนในพื้นที่

การสำรวจความคิดเห็นของผู้นำความคิดจากทุกภาคส่วน ศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอในพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งมีประชากรในการศึกษา จำนวน 50 คน และมีขั้นตอนในการคัดเลือกตัวแทนของผู้นำความคิด ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายประชาสังคมและคณะทำงานวิชาการ โดยร่วมกันเสนอรายชื่อบุคคลที่อยู่ในกลุ่มองค์กรดังกล่าวและมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่ตามเกณฑ์ที่กำหนด และทางคณะทำงานวิชาการจะพิจารณาโดยใช้การเรียงลำดับความถี่สูงสุด 50 ลำดับแรก

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก) **แบบสอบถาม** – คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถามดังกล่าวมาจากการรวบรวมการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ทักษะคิดต่อปัญหาและสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ส่วนที่ 3 ทักษะคิดต่อกระบวนการสันติภาพ/สันติสุข

ส่วนที่ 4 ทักษะคิดต่อสิ่งที่ควรดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่สันติภาพ/สันติสุข

ค) **แบบฟอร์มในการเสนอรายชื่อผู้นำความคิด** – การเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball)

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก) การสำรวจความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบต่อหน้า (face-to-face interview) โดยใช้แบบสอบถามบันทึกข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยทีมเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่ผ่านการอบรมการสัมภาษณ์มาแล้ว ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2559 ขั้นตอนในการทำงานภาคสนาม มีดังนี้

1) ประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รับรู้วัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงาน

2) เก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อเตรียมแผนการทำงานภาคสนาม ได้แก่ แผนที่หมู่บ้าน บัญชีครัวเรือน และสมาชิกในหมู่บ้าน

3) ติดต่อพื้นที่ที่ได้รับการสุ่มตัวอย่างเพื่อขอเข้าศึกษาวิจัย

4) หาจุดที่ตั้งของครัวเรือนและบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

5) ติดต่อบุคคลในครัวเรือนเพื่อขอสัมภาษณ์ และเมื่อได้รับความยินยอมแล้วจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 60 -90 นาที ในการตอบแบบสัมภาษณ์

ข) การสำรวจของผู้นำความคิดจากทุกภาคส่วนในพื้นที่

การสำรวจของผู้นำความคิดจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบต่อหน้า (face-to-face interview) โดยใช้แบบสอบถามบันทึกข้อมูล และแบบฟอร์มในการเสนอรายชื่อเพิ่มเติม การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยทีมนักวิชาการในพื้นที่ที่ผ่านการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และวิธีการดำเนินงานมาแล้ว ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลคือเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน 2559 ขั้นตอนในการทำงานภาคสนาม มีดังนี้

- 1) ทางสถาบันพระปกเกล้า/ทีมวิชาการ ประสานรายชื่อกลุ่มผู้นำทางความคิดที่เป็นบุคคลตั้งต้นจำนวน 50 ชื่อเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ข้อมูล
- 2) เมื่อได้รับความยินยอมแล้ว นักวิชาการของเครือข่ายเข้าทำการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 60 -90 นาที ในการตอบแบบสัมภาษณ์

4) การอบรมพนักงานสัมภาษณ์และการควบคุมคุณภาพข้อมูล

เมื่อจัดทำคู่มือการสัมภาษณ์และการทำงานภาคสนามเสร็จแล้ว จะทำการอบรมหัวหน้าทีมและพนักงานสัมภาษณ์ทั้งในเชิงทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติในพื้นที่ทดลอง เนื้อหาในการอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการสำรวจ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการสำรวจและการเข้าหากกลุ่มตัวอย่าง เนื้อหาของแบบสอบถาม เทคนิคการสัมภาษณ์ ข้อพิจารณาเชิงจริยธรรมในคน การทดสอบความเข้าใจเนื้อหาและขั้นตอนการสำรวจ และการนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขที่พบขณะฝึกปฏิบัติ

การสำรวจในครั้งนี้มีการควบคุมคุณภาพข้อมูลหลายวิธีเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้น มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ ประการแรก มีผู้ควบคุมงานภาคสนามโดยหัวหน้าทีมในการเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากจะทำการติดต่อประสานงานกับพื้นที่เพื่อเตรียมแผนงานภาคสนามแล้ว ยังมีหน้าที่คอยดูแล กำกับ และให้คำแนะนำพนักงานสัมภาษณ์อย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง มีคนในพื้นที่พาเข้าไปพบกลุ่มตัวอย่างและแนะนำทีมงานภาคสนามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เกิดความไว้วางใจที่จะให้ข้อมูล

5) ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน

ในการศึกษานี้ ได้พิจารณาประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคนทั้งการขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ตลอดจนการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ และใช้เพื่อการวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น หากกลุ่มตัวอย่างต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ เพิ่มเติม ทางคณะผู้วิจัยได้แจ้งชื่อหน่วยงานและบุคคลที่สามารถติดต่อได้ไว้ด้วย

ประเด็นการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับ คณะผู้วิจัยเน้นย้ำกับพนักงานสัมภาษณ์ให้เก็บรักษาข้อมูลของผู้ตอบเป็นความลับอย่างเคร่งครัด และให้ใช้รหัสแทนตัวบุคคล ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถตรวจสอบย้อนกลับไปได้ และจะไม่มีเปิดเผยตัวตนหรือชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อสาธารณะ ข้อมูลจะถูกนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยจะถูกนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม และนำเสนอเป็นรายงานการวิจัย

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติเชิงพรรณนา (*Descriptive Statistics*) ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและการติดตามข่าวสาร

1.1) ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 1,572 ตัวอย่าง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามครบถ้วน จำนวน 1,559 ตัวอย่าง และมีกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิเสธการตอบแบบสอบถามจำนวน 13 ตัวอย่าง (ร้อยละ 0.83) จากพื้นที่ 195 หมู่บ้านและชุมชน ซึ่งกระจายไปในพื้นที่ 79 ตำบลจาก 36 อำเภอ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55 (จำนวน 857 คน) เป็นเพศชาย ร้อยละ 45 (จำนวน 702 คน) อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ที่ 42 ปี โดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 76.2 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 23.4 และนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าตัวเองเป็นมุสลิม ร้อยละ 52.5 รองลงมาคือ มองว่าตัวเองเป็นคนไทย ร้อยละ 22.5 และ มองว่าตัวเองเป็นคนมลายู ร้อยละ 13.4

ข้อมูลด้านการศึกษาสายสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 35.9 รองลงมา คือ จบการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 21.9 และจบการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.2 สำหรับข้อมูลด้านการศึกษาสายศาสนา พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ศึกษาสายศาสนา ร้อยละ 69.6 และไม่ได้ศึกษาสายศาสนา ร้อยละ 31.4 ผู้ที่จบการศึกษาสายศาสนาส่วนใหญ่จบการศึกษาจากศูนย์ตาดีกา ร้อยละ 24.9 รองลงมา คือ ระดับกลาง (มูตาวัตซีส) ร้อยละ 15.2 และศาสนาระดับต้น (อิบตีดาอี) ร้อยละ 12.8

อาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เกษตรกร (นา ไร่ สวน) ประมง ปศุสัตว์ ร้อยละ 36.8 และลำดับรองลงมาคือรับจ้างทั่วไป/แรงงาน/บริการ ร้อยละ 18.3 และแม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ ร้อยละ 9.9 นอกนั้นก็กระจายไปหลายสาขาอาชีพ สำหรับรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 65.7 รองลงมาคือ มีรายได้ประมาณ 10,000-20,000 บาท ร้อยละ 21.2

1.2) การสื่อสารและการติดตามข่าว

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในพื้นที่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นประจำ ในครัวเรือน ร้อยละ 55.9 รองลงมา คือ ใช้ภาษามลายูปนไทยเป็นภาษาประจำวันในครัวเรือน ร้อยละ 16.2 และภาษาไทย ร้อยละ 16.5 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับภาษาที่ถนัดและสบายใจที่จะพูดเวลาแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ความรู้สึก คือภาษามลายูถิ่น ร้อยละ 53.9 ภาษามลายูปนไทย ร้อยละ 16.9 และภาษาไทย ร้อยละ 15.7 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามติดตามข่าวสารจากช่องทางต่างๆ 10 อันดับแรก คือ 1) โทรทัศน์ทั่วไป ร้อยละ 82.9 2) เพื่อนสนิท คนใกล้ชิด ร้อยละ 75.4 3) เพื่อนบ้านและคนในชุมชน ร้อยละ 74.7 4) ผู้นำศาสนา ร้อยละ 57.7 5) มัสยิด ร้อยละ 55.6 6) วิทยู (ทั่วไป) ร้อยละ 49.2 7) โทรทัศน์ (ท้องถิ่น) ร้อยละ 45.1 8) เฟสบุ๊ก/ไลน์/ทวิตเตอร์/วอสแอป ร้อยละ 44.3 9) อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 39.8 และ 10) ครูอาจารย์ ร้อยละ 35.4

ส่วนที่ 2 มุมมองต่อปัญหาและผลกระทบต่อเหตุการณ์ความไม่สงบ

2.1) สถานการณ์ ผลกระทบ และความปลอดภัย

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม คนในครอบครัว หรือญาติสนิทเคยมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 12 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน) (ร้อยละ 15.5) โดยมีลักษณะประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบดังนี้ 1) มีคนในครอบครัวหรือญาติสนิทเสียชีวิต 2) มีคนในครอบครัวหรือญาติสนิทเคยได้รับบาดเจ็บ 3) มีคนในครอบครัวหรือญาติสนิทเคยถูกปิดล้อมตรวจค้น ถูกเชิญตัวไปสอบสวน หรือถูกจับโดยเจ้าหน้าที่ 4) เคยถูกปิดล้อมตรวจค้น ถูกเชิญตัวไปสอบสวน หรือถูกจับโดยเจ้าหน้าที่ และ 5) เคยได้รับบาดเจ็บ

สำหรับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันในประเด็นต่าง ๆ จากสถานการณ์ในพื้นที่ พบว่า ประเด็นที่มีผลกระทบสูงสุด ได้แก่ 1) เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ รายได้ 2) การเดินทางในชีวิตประจำวัน 3) ความปลอดภัยในชีวิต

ประเด็นความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้สึกไม่ปลอดภัยหากต้องออกจากบ้านในเวลากลางคืน (ร้อยละ 66.9) พบปะพูดคุยกับคนที่เราไม่รู้จัก (ร้อยละ 58.4) อยู่ใกล้เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอาวุธ (ร้อยละ 57.4) และวิจารณ์ทหารตำรวจ (ร้อยละ 57.3)

2.2) สาเหตุและมุมมองต่อความรุนแรง

ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า สาเหตุของความรุนแรงในพื้นที่ส่วนใหญ่เกิดจาก 1) ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดจากกลุ่มอิทธิพลยาเสพติดและค้ายาเถื่อน (ร้อยละ 53.9) 2) ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดจากกลุ่มคนไม่หวังดีที่บิดเบือนประวัติศาสตร์และศาสนาเพื่อประโยชน์ตัวเอง (ร้อยละ 50.2) และ 3) ความรุนแรงในพื้นที่เกิด

จากนโยบายรัฐที่เลือกปฏิบัติ ทำให้คนรู้สึกไม่เป็นธรรม (ร้อยละ 49.3) อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่เลือกคำตอบ “ขอไม่ตอบ” และ “ไม่รู้” ร้อยละ 40 ในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1) ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดจากการที่สยามยึดครอง ปาตานีเป็นอาณานิคม (ร้อยละ 47.3) 2) ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดจากกลุ่มก่อการร้ายสากล (ร้อยละ 42) และ 3) ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่รัฐเลี้ยงชีพเพื่อตัวเองประมาณ (ร้อยละ 39.8)

มุมมองต่อความรุนแรงในพื้นที่ พบว่า “หากความรุนแรงลดลง จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการ แก้ปัญหาพร้อมกันมากขึ้น” (ร้อยละ 63.1) รองลงมา คือ “หากความรุนแรงลดลง จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องไม่สนใจ แก้ปัญหาอย่างจริงจัง” (ร้อยละ 42.8) และ “ไม่มีสถานการณ์ใดที่จะใช้เป็นข้ออ้างในการใช้ความรุนแรงได้” (ร้อยละ 42.4)

2.3) ผู้เกี่ยวข้องและการเรียกความรุนแรง

เมื่อถามถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในพื้นที่ทั้งหมด 20 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุถึง กลุ่มยาเสพติด-น้ำมันเถื่อน (จำนวน 448 คน) 2) ทหารพราน (จำนวน 288) และ 3) ขบวนการ (BRN/PULO/ฯลฯ) (จำนวน 269)

ส่วนการเรียกสถานการณ์ในพื้นที่นี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เรียกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ว่า “การก่อความไม่สงบ” (ร้อยละ 54.3) และเรียกกลุ่มคนที่ใช้อาวุธต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ขณะนี้ว่า “ผู้ก่อความไม่สงบ” (ร้อยละ 30.9)

2.4) ปัจจัยและเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหว

กลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้ยิน 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) พูล (PULO) (ร้อยละ 55.1) 2) บิอาร์เอ็น (BRN) (ร้อยละ 48) 3) เบอ์ซาตู (BERSATU) (ร้อยละ 34.1) 4) มารา ปาตานี (MARA PATANI) (ร้อยละ 21.5) และ 5) บีไอพีพี (BIPP) (ร้อยละ 6.5)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวติดอาวุธ 5 อันดับแรก คือ 1) ยาเสพติด (ร้อยละ 69) 2) การขาดการศึกษา (ร้อยละ 65.7) 3) การถูกชักชวนจากสมาชิกกลุ่มขบวนการ (ร้อยละ 62) 4) หลงผิด (ร้อยละ 57.8) และ 5) รายได้ไม่พอ ยากจน ว่างงาน (ร้อยละ 54.2) อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่เลือกคำตอบ “ขอไม่ตอบ” และ “ไม่รู้” เกินร้อยละ 40 ในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1) ปกป้องอัตลักษณ์วัฒนธรรมมลายูปาตานี (ร้อยละ 47.8) 2) ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ปลดปล่อยปาตานีเป็นรัฐอิสระ (ร้อยละ 46.8) 3) ปกป้องและฟื้นฟู ศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 45.7)

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าเป้าหมายหลักของกลุ่มคนที่ใช้อาวุธต่อสู้กับรัฐในปัจจุบัน คือ ต้องการ เอกราช/แยกดินแดนไปเป็นรัฐอิสระ (ร้อยละ 16.6) รองลงมาคือ ต้องการอำนาจและอิทธิพลเพื่อประโยชน์ ของตัวเอง (ร้อยละ 14.7) ขณะที่ผู้ที่เลือกตอบ “ไม่รู้” (ร้อยละ 45.9) และ “ขอไม่ตอบ” (ร้อยละ 13.3)

สำหรับประเด็นการเรียกพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอใน จังหวัดสงขลา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เรียกพื้นที่นี้ว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ร้อยละ 42.8) รองลงมาคือ

จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา (ร้อยละ 33.4) และปัตตานี (ร้อยละ 4.6)

ส่วนที่ 3 ทศนคติต่อความพยายามในการแก้ปัญหาของรัฐบาล

3.1) ทิศทางสถานการณ์ในรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า สถานการณ์ในพื้นที่คงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบ (ร้อยละ 38.3) รองลงมา มองว่าสถานการณ์ในพื้นที่แย่ลง (ร้อยละ 29.8) และสถานการณ์ในพื้นที่ดีขึ้น (ร้อยละ 22.7) โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ฯ ในการแก้ไขสถานการณ์ในพื้นที่ ที่คะแนนเฉลี่ย 4.72 จากคะแนนเต็ม 10 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.25)

3.2) การหนุนเสริมและความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสันติภาพ

ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนการใช้การพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนับสนุนการใช้การพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ (ร้อยละ 56.4) และไม่สนับสนุน (ร้อยละ 4) และเมื่อถามถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพูดคุยที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้ว่าจะแก้ปัญหาได้สำเร็จหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า มีความเชื่อมั่น (ร้อยละ 20.6) ไม่เชื่อมั่น (ร้อยละ 23.1) และรู้สึกเฉยๆ (ร้อยละ 33)

ในภาพรวมของความพึงพอใจกับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกเฉยๆ กับความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุย (ร้อยละ 39.8) พอใจ (ร้อยละ 22.2) และไม่พอใจ (ร้อยละ 12.2) อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า กระบวนการพูดคุยว่ามีผลทำให้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น (ร้อยละ 46.6)

ส่วนที่ 4 มุมมองต่อกระบวนการสันติภาพ/ สันติสุข และทางออกจากปัญหา

4.1) นิยามความหมายต่อกระบวนการสันติภาพ

ผู้ตอบแบบสอบถามมองว่า กระบวนการสันติภาพหมายถึง “การที่รัฐบาลและขบวนการต่างปรับตัวและประนีประนอมกัน” (ร้อยละ 48.2) รองลงมาคือ รัฐบาลต้องปรับตัวและประนีประนอม (ร้อยละ 9.4) เมื่อพิจารณาถึงความชอบของคำว่า “สันติภาพ” และ “สันติสุข” ส่วนใหญ่รู้สึกว่าสองคำนี้ไม่มีความแตกต่างกัน (ร้อยละ 42.7)

กลุ่มตัวอย่างให้นิยามความหมายของคำว่า “สันติภาพ” หมายถึง การมีอิสรภาพและเสรีภาพ (ร้อยละ 23.7) มีความยุติธรรมและความเป็นธรรม (ร้อยละ 22.4) และไม่มีความรุนแรง (ร้อยละ 18.7) ส่วน

ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าทั้งรัฐบาลและขบวนการควรพูดคุยกันในขณะนี้ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างอาชีพและรายได้เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ (จำนวน 1,147 คน) 2) การแก้ไขปัญหาเสพติด (จำนวน 832 คน) และ 3) การพัฒนาการศึกษา (จำนวน 713 คน)

สำหรับประเด็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางบวกในพื้นที่ ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาเสพติด (ร้อยละ 77.9) 2) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน (ร้อยละ 74) 3) การปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาให้มีความเป็นธรรม (ร้อยละ 62.2) 4) การหลีกเลี่ยงการก่อเหตุความรุนแรงกับเป้าหมายอ่อน (ร้อยละ 59.1) 5) ตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ความรุนแรง (ร้อยละ 57.9)

อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถาม “ขอไม่ตอบ” และ “ไม่รู้” ใน 5 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การยอมรับว่า มารยาทาดานีคือ ผู้แทนขบวนการกลุ่มต่างๆ ในการพูดคุย (ร้อยละ 49.3) 2) การพูดคุยถึงสิทธิความเป็นเจ้าของพื้นที่นี้ของชาวมลายูปัตตานี (ร้อยละ 37.2) 3) การยอมรับให้ต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยมากขึ้น (ร้อยละ 35.3) 4) การพักโทษนักโทษคดีความมั่นคงเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพูดคุย (ร้อยละ 33.4) และ 5) การกำหนดให้การพูดคุยเป็นวาระแห่งชาติ (ร้อยละ 31.1)

2) ข้อเสนอด้านการบริหารปกครอง

ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.7 เห็นว่าหากต้องการจะแก้ไขปัญหาและสร้างสันติภาพ/สันติสุขที่ยั่งยืน จำเป็นต้องพูดถึงรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับพื้นที่

โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยากได้รูปแบบที่มีการกระจายอำนาจด้วยโครงสร้างการปกครองที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นี้ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย (ร้อยละ 26.5) รองลงมาคือรูปแบบที่มีการกระจายอำนาจมากขึ้นด้วยโครงสร้างการปกครองที่เหมือนกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ (ร้อยละ 22.2)

ส่วนรูปแบบที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่อยากได้ คือ รูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ (ร้อยละ 25.1) และรูปแบบที่เป็นอิสระจากประเทศไทย (ร้อยละ 22.9)

โดยประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า “ปัญหาความไม่สงบจะยุติลงได้โดยที่พื้นที่นี้ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย หากรัฐบาลทำตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จริง ๆ”